

Sex chtějí i 80letí: Osahávají nás, stěžují si pečovatelky. Domovy seniorů řeší harašení

I senioři chtějí intimně žít

Autor: Veronika Šmídová -
29. 12. 2018

Hlazení po noze, osahávání či nevhodné narážky. Ač to může být pro někoho překvapivé, sexuální obtěžování je problémem i v domovech pro seniory. Intimní projevy - v dobrém i špatném - totiž nemizí ani ve velmi pokročilém věku, jak potvrzují studie. Pečovatelské instituce ale nejsou na něco podobného připravené, ať již jde o zmíněné harašení nebo běžné intimní vztahy. Klienti jsou kvůli stereotypům mnohdy stále vnímání jako asexuální, uvedla pro Blesk Zprávy socioložka Jaroslava Hasmanová Marhánková.

Sex není jen záležitostí mladých, krásných a zdravých lidí, jak se někdy může z médií zdát. Po intimnostech touží i senioři, potřeba samozřejmě nemizí ani po přestěhování do pečovatelských domů. Právě v těch podnikli nedávno experti z Univerzity Karlovy výzkum, který se zabýval otázkou, jak personál přistupuje k sexuálním projevům klientů.

„Personál českých zařízení je v této otázce poměrně liberální. **Když se jich ptáte obecně, zda patří sexualita ke stáří, tak říkají, že ano. Pokud se jich ale ptáte konkrétně na jejich klienty, tak tam už spíš padá ‚ne‘. Je to paradox, protože na otázku, zda se setkali s projevy sexuality, všichni uvádí širokou škálu toho, jak jsou jejich klienti sexuálně aktivní,**“ říká Marhánková s tím, že se rozhovory pro výzkumné účely odehrály ve třech zařízeních a teď se vyhodnocují.

Podle ní ovlivňuje odpovědi fakt, že v domovech pro seniory mnohdy žijí lidé velmi pokročilého věku, kteří mají nějaká zdravotní, mobilní či kognitivní omezení - lidé čtvrtého věku.

„Obyvatelé domovů pro seniory jsou v mnohém symbolem čtvrtého věku, mají různé formy omezení. **Ten čtvrtý věk skutečně vnímáme jako silně asexuální. Zatímco třetí věk - třeba sedmdesátileté vdovy, co chodí do divadla - u toho je sex představitelný, tak ve čtvrtém věku už představitelný není. Tam máme tendenci člověka vnímat jen skrze tu jeho závislost a omezení,**“ vysvětluje socioložka, která působí na Karlově univerzitě a Západočeské univerzitě v Plzni.

Osahávání i nevhodné poznámky

Takový pohled je ale mylný. Zájem o erotiku či uspokojení může s rostoucím věkem přetrvávat, objevují se i problémy známé mladším generacím - **třeba sexuální obtěžování.** S tím se personál v domovech pro seniory potýká poměrně často - a to jak ženy, tak i muži.

„Poměrně bohaté zkušenosti měli v této oblasti pečující muži, kterých je v domovech zaměstnáno málo, ale zase se na ně soustředí větší pozornost klientek. **Jeden z dotazovaných nám například vyprávěl, jak si ho jedna z klientek vzala stranou a nabízela mu, že by spolu mohli mít sexuální styk s tím, že se nemusí bát, že by se to jeho žena dozvěděla,**“ vzpomíná socioložka.

Ženy-pečovatelky zase prý shodně mluvily o tom, že je dost běžné, **že je mužští klienti „poplácávají“ po zadku a zkoušejí, kde všude budou ještě tolerovat, aby se jich dotýkali.**

„Jedna pečovatelka popisovala případ, **kdy přišla poprvé za klientem a on jí sáhl na nohu. Přešla to. Přišla podruhé, on jí sáhl výš a pak ještě výš. V tu chvíli to zastavila. Řekla: ‚Dobře, na nohu mi sahat můžete, ale vejš už ne‘. Sexuální obtěžování, i když to personál tak neoznačuje, je vlastně dost běžné.** Ti lidé to vnímají jako součást své práce, což mi přijde zásadní,“ říká odbornice.

Podle ní vesměs v domovech neexistují opatření, jak problém řešit, žádné směrnice ani dané postupy. Personál si tak musí sám vyjednávat hranice, co je přípustné a co není, což je vyčerpávající.

Problém sexuálního obtěžování potvrdil pro Blesk Zprávy i Jiří Horecký, prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR. **„V praxi jsme se několikrát setkali s různými formami sexuálního harašení. V terénních službách je situace o to horší, že je pracovnice zpravidla na tuto nepříjemnou situaci sama.** Naštěstí jsme nikdy nemuseli řešit přímý sexuální atak, ale pouze slovní formu. Je nutno rozlišit, zda takové chování je způsobeno nemocí, nebo pouze nastavením klienta,“ uvedl s tím, že pokud chování není způsobeno nemocí a překračuje úměrnou hranici, musí pohrozit klientovi ukončením smlouvy. To zpravidla stačí.

„Vzhledem k tomu, že se jedná o vysoce privátní záležitost, snažíme se domlouvat přímo s klientem a rodinu vynecháváme. **Klientům zdůrazňujeme, že poskytování sociální služby je rovnoprávný vztah a stejně jako my se chováme slušně a s úctou ke klientům, musí se i oni stejně chovat k našim pracovníkům.** Některé domovy pro seniory mají tyto situace ošetřeny ve svých pravidlech a zajišťují odborné školení na toto téma pro své zaměstnance,“ dodal.

Odemčené pokoje a chybějící soukromí

Intimní vztahy ale samozřejmě v domovech pro seniory fungují i na zcela dobrovolné bázi. Někteří se stěhují do sociálního zařízení již v páru - s manželem či manželkou - jiní si nachází partnera až tam.

„V rozhovorech bylo zajímavé, **že personál vidí sexuální vztahy trochu jako problematické. Kladli do protikladu ty ‚hezké a pěkné‘ vztahy klientů, kteří o sebe pečují a chodí na procházky, ale nejsou sexualizované, a takové ‚méně pěkné‘ vztahy, kde je sexualita. Ty jsou trochu vnímané jako méně čisté nebo hodnotné.** Často projevy sexuality spojovali s nějakými formami využívání - ve smyslu, že když je to sexuální, jsou tam podle nich určitě i postranní motivy - například touha po penězích,“ popsala Marhánková.

Kromě toho chybí v zařízeních obecně soukromí. Někteří musí sdílet pokoj s druhým člověkem stejného pohlaví, obvykle se nelze kdekoliv zamykat a podobně.

„**Velké téma je zamykání pokojů, na jednu stranu na to mají klienti právo, ale personál to vidí nerad, nemá pak v nouzi přístup k lidem. Často tak samozřejmě zaznívá příběh, že ošetřovatelka zaklepe, vejde a vstoupí do intimní chvíle. Na západě mají v některých typech zařízení třeba speciální uzamykatelné pokoje.** Otázka je, zda to něco řeší, musíte mít odvahu si o pokoj říct, stejně jako u sexuální asistence. V některých domovech na západě se asistence stává součástí individuálního plánu. Slyšela jsem, že to občas nově funguje i v Čechách,“ říká socioložka.

Ke speciálně vyčleněným místnostem Jiří Horecký dodává, že bývají v zahraničí spíše ojedinělé. „Jejich použití je většinou stigmatizační. Obecně platí, že v případě jednolůžkových pokojů je situace jednodušší. Personál by měl podporovat vztahy

v domově, v tomto ohledu existuje řada seminářů, odborných článků a příkladů dobré praxe. Samozřejmě ale existují i příklady špatné praxe,“ uvedl.

Kurzy na toto téma nabízí třeba Institut Bazální stimulace, podle jeho ředitelky je potřeba zvyšovat o problematice povědomí. „Realizovala jsem v domovech celkem asi 10 kurzů na klíč. Objednateli byli ředitelé, kteří potřebovali vzdělat personál v tomto tabuizovaném tématu. **Obsahem programu bylo seznámit personál s projevy sexuality u seniorů, také seniorů s demencí, aby byli připraveni na přímou konfrontaci v praxi. Kurzy prokázaly, že personál mnohdy není připraven a v domovech neexistují daná pravidla či směrnice pro řešení této problematiky,**“ popsala pro Blesk

Stará těla chceme zahalovat

Určitými předsudky ale samozřejmě netrpí pouze personál pečovatelských domů. Tabuizace stárnoucího těla i sexuality seniorů je zakořeněná v dnešní kultuře.

„Představujeme si staré tělo jako něco, co má být zakryté, co se nemá ukazovat. To samozřejmě přispívá k asexualizaci takového těla. Problematizuje to i mluvení o tématu seniorů a sexuality. Obecně je to dáno kultem mládí, ale i tím, že sexualitu si stereotypně představujeme určitým způsobem. Jako heterosexuální penetrativní styk. Když se pak objevuje ve staří třeba erektilní dysfunkce, tak máme dojem, že už ‚to‘ vlastně nejde,“ vysvětluje **odbornice s tím, že má ale sexualita mnoho forem, není k ní nutně potřeba erekce.**

Sociální normy dopadají tvrdě hlavně na ženy - především co se týká estetiky. „Když je staré ženské tělo vnímáno jako neatraktivní, je větší tlak na jeho

zahalování. **Vnímáme to jako věc etikety, že má žena v určitém věku dlouhý rukáv nebo nenosí krátké sukně. Přitom to není o etiketě,**“ říká Marhánková.

Stáří navíc v moderní společnosti lidé vnímají jako připomínku vlastní smrtelnosti a to je děsí. **„V tradičních společnostech byla smrt záležitostí všech životních etap. Měla jste značnou pravděpodobnost, že umřete mladá, při porodu, umřete v produktivním věku, smrt nebyla něco, co by bylo úzce spjaté se stářím.** Nám se ji ale podařilo díky medicínským pokrokům do stáří vytlačit, což vlastně spojilo tu představu stáří a smrti,“

 popsala.

Zároveň prý staří lidé ztrácí v moderní společnosti smysluplné role. Už nejsou mentory, na trhu práce jsou téměř neuplatnitelní, nezapadají do představy o produktivitě. **„Je to něco, co nechceme vidět, proto například lidé neumírají doma. Nechceme to všechno mít na očích,**“ uzavírá.

Zdroj: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/585702/sex-chteji-i-80leti-osahavaji-nas-stezujsi-pecovatelky-domovy-senioru-resi-haraseni.html>